

Załącznik nr 6 do siwz

1. OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA

1.1 Nazwa nadana zamówieniu:

„Ocena wpływu działań projektu na aspekt społeczno – gospodarczy” w ramach Projektu LIFE13 NAT/PL/000009 *Active protection of water-crowfoots habitats and restoration of wildlife corridor in the River Drawa basin in Poland* /Czynna ochrona siedlisk włośniczników i udrożnienie korytarza ekologicznego zlewni rzeki Drawy w Polsce/, współfinansowanego przez Komisję Europejską oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie (NFOŚiGW).

1.2 Miejsce realizacji :

Województwa: Zachodniopomorskie, Lubuskie, Wielkopolskie

Powiaty: drawski, choszczeński, sławieński, strzelecko-drezdenecki, białogardzki, czarnkowsko-trzcianecki, koszaliński

Obszar realizacji zadań projektu obejmuje geograficzne obszary dolin rzecznych w zlewniach rzek: Drawy, Radwi i Grabowej na Pomorzu, w aktualnych granicach obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 oraz obszarów istotnych dla prawidłowego ich funkcjonowania .

1.3 Zakres przedmiotu zamówienia:

Zamówienie obejmuje usługę wykonania badań oraz opisu i analizy ich wyników dla oceny stanu świadomości ekologicznej związanej z rzekami i wpływu działań realizowanych w ramach projektu LIFE13 NAT/PL/000009 na społeczności lokalne oraz turystów nad rzekami i w obszarze oddziaływania na wody. W ramach realizacji Zamawiający oczekuje przeprowadzenia pogłębionych wywiadów indywidualnych, spotkań fokusowych – pogłębionych wywiadów grupowych- oraz badań ankietowych, zapewniających istotność wyników i wniosków na grupach reprezentatywnych dla każdego z rodzajów badań. Badania skupione będą głównie w dorzeczu Drawy, jednak niektóre z aspektów, jak turystyka i wędkarstwo łącznie ze społecznym odbiorem problemu kłusownictwa ryb oraz zarządzania zasobami wód, w miarę możliwości powinny być rozpoznane także w pozostałych ujętych w projekcie dorzeczach – Radwi i Grabowej.

Zamawiający oczekuje przeprowadzenia, wg zaproponowanej przez Wykonawcę i zaakceptowanej przez Zamawiającego metodyki, rozpoznania w gronie mieszkańców gmin i regionu, samorządów, przedsiębiorców branży turystycznej i przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, a także turystów oraz użytkowników rybackich korzystających z zasobów przyrodniczych obszaru, projektu odpowiedzi na pytania pozwalające ocenić realizację projektu oraz jego tło społeczne pod względem :

A) Potrzeb:

- Badanie i ocena stanu świadomości ekologicznej, akceptacji dla ochrony przyrody, zrozumienia złożonych relacji przyrodniczo-społecznych i ekonomicznych w skali dolin i zlewni rzek, percepcji własnej roli w tych relacjach;
- Istniejące bariery społeczne i skala niezrozumienia / braku akceptacji dla działań proekologicznych;
- uboczne efekty przeszłych i obecnych działań ukierunkowanych na ochronę przyrody/środowiska rzek, wywołujące niechęć i brak akceptacji społecznej;

B) Efektywności:

- Czy realizacja projektu, w szczególności jego działań informacyjno-edukacyjnych, spowodowała zmiany w wiedzy przyrodniczej i świadomości ekologicznej?

- Czy zastosowano właściwą i skuteczną metodykę – treści i formy działań informacyjno- edukacyjnych
- Czy, a jeśli tak, to jak, projekt wpłynął na lokalną gospodarkę?
- Czy założony w projekcie efekt odciążenia odcinka rzeki Drawa na obszarze Parku Narodowego został osiągnięty lub istnieją szanse poprawy w przyszłości?

C) Użyteczności:

- W jaki sposób, zdaniem pytanym, projekt wpłynie na funkcje ekosystemu w miejscu i zasięgu oddziaływania wykonywanych działań?
- Czy założone zmiany w rozkładzie presji turystycznej w dorzeczu Drawy zostały osiągnięte, oraz, czy skutki tych zmian postrzegane są jako korzystne?
- Czy, a jeśli tak, to jakie niezamierzone (pozytywne/negatywne) skutki wyniknęły z realizacji projektu?
- Jakie działania powinny uzupełnić zdaniem pytanym obecnie realizowany projekt dla zwiększenia jego skuteczności?

D) Oddziaływania na świadomość ekologiczną odbiorców i użytkowników dorzeczy objętych działaniami:

- W jaki sposób realizacja działań w projekcie wpłynęła na świadomość ekologiczną społeczeństwa
- Czy projekt i realizowane w jego ramach działania informacyjne przyczyniły się do poznania i akceptacji programu Natura 2000 w oczach lokalnej społeczności i turystów?

Usługa wykonania oceny społecznego oddziaływania projektu LIFEDrawaPL obejmuje zaplanowane i określone zaproponowanym harmonogramem prace, z corocznym opisem wykonanych działań, ich wyników i podstawowych wniosków, zakończone opracowaniem Raportu Końcowego zgodnie z załączonymi terminami rozliczeń cząstkowych:

2015	IV kwartał	Sprawozdanie częściowe
2016	IV kwartał	Raport Otwarcia: Opracowanie ukierunkowane na ocenę oddziaływania informacyjno- edukacyjnego ze wskazaniem modyfikacji poprawiających efektywność działań projektu.
2017	IV kwartał	Sprawozdanie częściowe
2018	IV kwartał	Sprawozdanie częściowe
2019	IV kwartał	Opracowanie Raportu Końcowego

Sprawozdanie częściowe zawierać będzie relację z wykonanych w trakcie sezonu badawczego prac. Składa się ono z części formalnej (opis wykonanych prac, dokumentacja fotograficzna, zestawienie (liczbowe) działań – przeprowadzonych wywiadów, ankiet, spotkań..., załączone formularze ankiet) oraz merytorycznej – istotne (dla planowania treści działań informacyjno- edukacyjnych projektu lub sposobu zarządzania) wnioski cząstkowe (także prowizoryczne, jeżeli zebrany materiał wymaga dalszego ich dopracowania), oraz wskazówki koncepcyjne i metodyczne dla dalszych prac.

Szczególnie istotne jest pierwsze, także drugie, sprawozdanie częściowe, które mają być podstawą dla zespołu projektu do zaplanowania treści i form działań informacyjnych i edukacyjnych w ramach projektu ujęte w formie Raportu Otwarcia.

Raport Otwarcia: Opracowanie ukierunkowane na ocenę oddziaływania informacyjno- edukacyjnego. Opracowanie przedstawi obecny na etapie wstępnym poziom świadomości ekologicznej społeczności regionu w obszarze ekologii wód i obszarów od wód zależnych oraz

wskaże ewentualne kierunki modyfikacji działań poprawiających efektywność działań projektu w zakresie informacyjno - edukacyjnym. Opracowanie przedłożone zostanie zamawiającemu w formie elektronicznej, podobnie jak pozostałe sprawozdania częściowe.

Zakłada się, że Wykonawca będzie utrzymywał bieżące kontakty robocze z Zespołem realizującym projekt, informując o (i poddając pod dyskusję) zauważonych zjawiskach i informacjach, mogących mieć znaczenie dla adaptacyjnego zarządzania projektem oraz planowania treści i metodyki działań projektu w zakresie ich oddziaływania społecznego.

1.4 . Szczegółowy opis przedmiotu zamówienia:

Zamówienie obejmuje usługę wykonania badań oraz opisu i analizy ich wyników dla oceny stanu świadomości ekologicznej związanej z rzekami i wpływu działań realizowanych w ramach projektu na społeczności lokalne oraz turystów nad rzekami i w obszarze oddziaływania na wody.

Realizowany w ramach europejskiego programu LIFE+ przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Szczecinie projekt LIFE13 NAT/PL/000009 trwa od września 2014 do końca 2019 roku. Jest on prowadzony na obszarze dorzecza Drawy, w mniejszym zakresie także w dorzeczach rzek Radwi i Grabowej (woj. zachodniopomorskie z fragmentami obszarów ościennych). Obejmuje działania inwestycyjne mające na celu udrożnienie rzek dla swobodnej migracji ryb (budowa lub remont 8 przepławek/obejść przy istniejących zaporach lub jazach), tworzenie obszarów tarliskowych dla ryb z dnem żwirowym, działania antyktusownicze, poprawę warunków występowania w w/w rzekach typu siedliska 3260 (rzeki włosienicznikowe) z listy Natura 2000, w tym reintrodukcję jednego z charakterystycznych gatunków roślin, wymarłego na obszarze kraju, budowę zapory przeciwerozyjnej, budowę małej infrastruktury turystycznej, zmniejszającej lokalnie intensywną (na obszarze Drawieńskiego Parku Narodowego) presję turystyki kajakowej na ekosystemy rzek, promując alternatywne szlaki kajakowe. Monitoring przyrodniczy ma ocenić efektywność ekologiczną prowadzonych działań. Integralną częścią projektu są działania informacyjno-edukacyjne – wydawane broszury i foldery, mapy turystyczne, tablice informacyjne, wystawa stacjonarna, konferencje i warsztaty edukacyjne, edukacyjne spływy kajakowe, a także informowanie poprzez środki masowego przekazu.

Celami zamówionych opracowań - raportów (częstkowych i finalnego) są:

- Identyfikacja skali problemów i ich uwarunkowań, związanych z niedostateczną świadomością ekologiczną oraz preferowanymi nie zrównoważonymi przyrodniczo praktykami w zakresie gospodarowania, wypoczynku i stylu życia, o ile stanowią one – bezpośrednio lub pośrednio – czynniki ograniczające możliwości osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego rzek, ochrony gatunków ryb i siedlisk roślinności wodnej, a także integralności krajobrazu dolin rzecznych;
- Zaproponowanie, w oparciu o w/w, elementów treści, argumentacji, metodyki i preferowanych grup docelowych dla planowanych w ramach projektu działań informacyjno-edukacyjnych, kierunków promocji aktywizacji społeczności, wytycznych z zakresu oddziaływania społecznego dla przyszłych aplikacji na projekty dotyczące ochrony przyrody i środowiska rzek oraz zrównoważonego rozwoju obszarów nadrzecznych/zlewniowych, a także dla konsultacji społecznych prowadzonych przez RDOŚ na chronionych obszarach nadrzecznych;
- Ocena efektywności społecznej działań projektu, w szczególności działań informacyjno-edukacyjnych, optymalizacji oddziaływania turystyki kajakowej i działań antyktusowniczych, także efekt pracy nad elementami projektu i współpracy z zespołem projektowym na kształtowanie postaw i kwalifikacje zawodowe;

- Zaproponowanie wskazań - w zakresie oddziaływań społecznych - dla adaptacyjnego zarządzania realizacją zaplanowanych działań i ich modyfikacji, uwzględniających korzystne dla celów projektu efekty społeczne; tu również wskazanie potencjalnych sprzymierzeńców i uwarunkowań wzajemnego wsparcia;
- Przygotowanie Końcowego Raportu na temat aspektów społecznych realizowanego projektu, stanowiącego integralną część finalnego sprawozdania dla Komisji Europejskiej, a także przedstawienie referatu i publikacji na konferencję naukową zamykającą projekt.

Proponowanymi grupami docelowymi dla badań związanych z osiągnięciem w/w celów analizy są:

- członkowie zespołu (pracownicy RDOŚ) realizującego projekt, eksperci zewnętrzni, projektanci i wykonawcy prac zleconych (robót budowlanych, zadań edukacyjnych, monitoringu efektów projektu);
- reprezentanci instytucji/organizacji, przedsiębiorcy i inne osoby o znaczącym oddziaływaniu na kierunki gospodarowania w środowisku przyrodniczym rzek i ich dolin (np. pracownicy RDOŚ nie biorący udziału w projekcie, parku narodowego i krajobrazowego, Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej, Zarządu Melioracji, samorządy lokalne, nadleśnictwa, organizacje społeczne, w tym proekologiczne);
 - odwiedzający region turyści, w szczególności kajakarze i wędkarze, oraz przedsiębiorcy – organizatorzy ruchu turystycznego i zarządzający infrastrukturą turystyczną;
- ogół społeczności lokalnych – mieszkańcy obszaru realizacji projektu, w szczególności rolnicy, mieszkańcy osiedli i miast nadrzecznych.

Wykonawca proponuje własną metodykę i harmonogram prac, w optymalny sposób służących realizacji każdego z założonych celów oceny, w sposób efektywny pod względem relacji oczekiwanych efektów praktycznych do ponoszonych kosztów badań, analiz i ich opracowania. Harmonogram powinien uwzględniać możliwość zastosowania praktycznych wniosków w realizacji zaplanowanych zadań projektu, w szczególności odnoszących się do edukacji i turystyki.

Wykonawca może podzielić całość zadania na podzadania, odnoszące się do poszczególnych grup docelowych, zwracając uwagę na to, że poszczególne cele opracowań w różny sposób i w różnym zakresie odnoszą się do każdej z powyższych grup docelowych.

Szersze tło merytoryczne oczekiwań Zamawiającego rozwinięte zostało w opisie załączniku nr 1 do OPZ.

1.5 Opracowanie końcowe

Raport Końcowy powinien zawierać:

1) część metodologiczną

2) nawiązanie do Raportu Otwarcia z oceną postępu w latach następnych

3) analizę wyników

Zamawiający oczekuje opracowania w formie drukowanej – 5 egzemplarzy w formacie A-4 z fotografiami oraz graficznymi interpretacjami wyników w kolorze, w formie bindowanej oraz w wersji elektronicznej na nośniku elektronicznym CD, pendrive/ 5 egzemplarzy.

Wykonawca dołączy – jako integralną część Raportu Końcowego – angielskie streszczenie raportu z wnioskami i zaleceniami praktycznymi w formule *executive summary*, kilkudzaniowe streszczenia poszczególnych rozdziałów oraz angielską wersję tytułów z objaśnieniami dla ilustracji i tabel. Objętość wersji angielskojęzycznej maksymalnie 14 stron tekstu.

Realizacja zadań odbywać się będzie w ramach czasowych określonych w założeniach projektu LIFE13 NAT/PL/000009.

Proponowany termin zakończenia całości zamówienia: **30 listopada 2019 r.**

Poza oceną odpowiedzi na główne pytania zamawiający oczekuje analizy pozwalającej na optymalizację działań w trakcie, ale przede wszystkim dla działań poprojektowych, oraz ocenę projektu zgodnie z tytułem.

Analiza ma stworzyć podstawy dla kierunków pozytywnej i skutecznej promocji alternatywnego wypoczynku, co zmniejszy presję na obszary i populacje chronione.

Analiza powinna zawierać także ocenę wykonalności i potencjalnej skuteczności zastosowania lokalnych zaleceń dotyczących zachowania turystów – jak przestrzeganie wyznaczonych dla ochrony ptaków stref ciszy, lub płynięcie wyznaczonym torem (np. wzdłuż jednego brzegu, nie zbliżanie się do oznakowanych zatok z miejscami gniazdowania ptaków) oraz zaleceń i zakazów dotyczących wędkarstwa.

Jakie formy regulowania ruchu turystycznego, ich przekaz i argumentacja spotkają się ze zrozumieniem, okażą się skuteczne i w jakim stopniu? Tu m.in. formalne zakazy z egzekwowanymi karami administracyjnymi, podwyższone opłaty w szczycie sezonu, informacja (jaka?), dane naukowe, oddziaływanie na emocje i przekonania, promocja alternatywnych szlaków (jaka?), budowanie infrastruktury turystycznej (czego turyści oczekują, jakie są zalety i wady już istniejącej infrastruktury?)

Załącznik nr 1 do OPZ

Tło projektu – cele i uwarunkowania

Projekt LIFE13 NAT/PL/000009 *Active protection of water-crowfoots habitats and restoration of wildlife corridor in the River Drawa basin in Poland /Czynna ochrona siedlisk włosieniczników i udroźnienie korytarza ekologicznego zlewni rzeki Drawy w Polsce/*, współfinansowanego przez Komisję Europejską oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie (NFOŚiGW) realizowany jest przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska w Szczecinie.

Głównym celem projektu jest czynna ochrona siedlisk włosieniczników i udroźnienie korytarza ekologicznego zlewni rzeki Drawy w Polsce. Część działań realizowanych będzie na sąsiednich dorzeczach, w ramach obszarów Natura 2000 – w dorzeczu Parsęty – Radew, oraz dorzeczu Wieprzy – Grabowa. Wszystkie ujęte projektem obszary są siedliskami chronionymi : Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników All. *Ranunculion fluitantis*, kod 3260.

Ochrona siedliska 3260, realizowana będzie w rzekach Pomorza Zach. w Polsce: Radew, Grabowa, Korytnica. Realizacja ochrony siedliska 3260 wpłynie pozytywnie na udrażnianą Drawę i wzrost różnorodności biologicznej jej dopływów. Drawa i Korytnica, Grabowa oraz Radew są najważniejszymi na Pomorzu Zach. nizinnymi i przyziemnymi rzekami gdzie występują siedliska 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami *Ranunculion fluitantis*. Są to rzeki w Polsce gdzie stanowiska roślin z rodzaju *Ranunculus* (subsp. *Batrachium sp.*) (włosieniczników i roślin towarzyszących) znajdują się na wschodniej granicy geograficznego zasięgu ich występowania i są szczególnie narażone na niekorzystne przekształcenia siedlisk rzecznych, które powodują ich ustępowanie. Cała ta grupa roślin to zanurzone rośliny wodne, których występowanie uzależnione jest od istniejących powiązań wód koryt rzek z wodami gruntowymi. Do związku tego należą włosieniczniki, rzęśle, potoczniak, mech zdrojok i wiele innych, w tym wymarła w naszym kraju rdestniczka gęsta. Wymagania siedliskowe tych roślin są także reprezentatywne dla wysoko wymagających grup zwierząt i bezkręgowców, stąd obecność dobrze zachowanego siedliska jest uznana jako warunek obecności naturalnie rozradzających się populacji ryb łososiowatych, oraz gatunków im towarzyszących. Dzisiejsza wiedza jednoznacznie wskazuje na determinującą dla zachowania siedliska rolę społeczności nadrzecznej w całej zlewni.

Z działań ochrony czynnej wyłączono Drawieński Park Narodowy, gdzie siedliska przyrodnicze i siedliska gatunków, których dotyczy projekt są we właściwym stanie ochrony. Problemem jest skuteczna migracja ryb i minogów wzdłuż korytarza ekologicznego jakim jest cała zlewnia. Poprawa drożności Drawy, będzie realizowana, w miejscach barier uniemożliwiających migrację ryb i minogów na obszarze całej zlewni, a więc także w DPN. Udroźnienie korytarza ekologicznego odbędzie się poprzez dostosowanie budowli hydrotechnicznych do ekologii migrujących gatunków: 1099 minoga rzeczny *Lampetra fluviatilis*, 1106 łososia atlantyckiego *Salmo salar*, 1163 głowacza białopłetwego *Cottus gobio* i 1149 kozy *Cobitis taenia*. Różnice w wymaganiach „pływackich” tych gatunków w praktyce powodują, że wszystkie pozostałe rodzime gatunki ryb zyskają znaczną poprawę możliwości swobodnej migracji w ramach dorzecza Drawy. Dolna partia stanie się dzięki projektowi drożna dla największego mieszkańca naszych wód, jesiotra atlantyckiego, zgodnie z wymaganiami Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Celami szczegółowymi projektu są:

- c1) zachowanie i poprawa stanu ochrony siedlisk zbiorowisk włosieniczników 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników All. *Ranunculion fluitantis* w 5 siedliskowych obszarach Natura 2000;
- c2) reintrodukcja rdestniczki gęstej *Groenladia densa* w rzekach Radew, Grabowa i Korytnica, gatunku charakterystycznego dla siedliska 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników *Ranunculion fluitantis*;
- c3) zwiększenie sukcesu naturalnego rozrodu gatunków 1099 minoga rzeczny (*Lampetra fluviatilis*), 1163 głowacza białopłetwego (*Cottus gobio*) i 1106 łososia atlantyckiego (*Salmo salar*) oraz 1149 kozy (*Cobitis taenia*);

c4) zwiększenie świadomości społeczeństwa dotyczącej zagadnień usług ekosystemowych i zrównoważonego rozwoju gospodarczego w rejonie rzek włosienicznikowych 3260; Dla zmniejszenia presji turystycznej na obszarze Drawieńskiego Parku Narodowego, a także poszerzenia potencjału rozwoju społeczności w obszarze całych dorzeczy na bazie zrównoważonego wykorzystania ich zasobów z zachowaniem dobrego stanu ekologicznego w ramach projektu wykonane zostaną obiekty infrastruktury turystycznej mającej ułatwić osiągnięcie tego celu.

Szczegółowe zestawienie problematyki do rozpoznania w ramach oceny działań projektu LIFE13 NAT/PL/000009 na aspekt społeczno- gospodarczy:

W ramach realizowanych wywiadów i badań Zamawiający oczekuje możliwie szerokiego rozpoznania poniższej problematyki:

1) - jaki jest odbiór społeczny realizowanych w ramach projektu zabiegów czynnej ochrony przyrody, a także jaki może być ich wpływ na rozwój gospodarczy regionu, poczucie powiązań osób i społeczności z ich przyrodniczym środowiskiem życia, w szczególności percepcję roli rzeki w świadomości ludzi – mieszkańców regionu i turystów (badane będą rzeczywiste, możliwe do zmierzenia efekty, jak również efekty o charakterze intuicyjnym, odczucia społeczne). Tu w szczególności zamawiający oczekuje zwrócenia uwagi na zagadnienia takie jak:

- w jaki sposób rozumiane jest pojęcie zdrowej, czy dobrze działającej rzeki: rzeka dzika, czy uregulowana i oczyszczona, regularnie poddawana pracom utrzymaniowym

- percepcja znaczenia zmienności hydrologicznej – wezbrania i powódzie (jak powinna wyglądać ochrona przeciwpowodziowa?), zmiany kształtu koryta

- percepcja znaczenia mokradeł i rozlewisk, czy, w jakim zakresie i dlaczego potrzebne są zabiegi melioracyjne w dolinach?

- percepcja korzyści z rzeki – jakie funkcje ekosystemowe uważane są za istotne?

2) Świadomość różnorodności i skali powiązań społeczności i gospodarki z rzeką

- czy rzeka przynosi też straty, lub ma w sobie niezrealizowany potencjał dla gospodarki i społeczności?

3) Świadomość znaczenia ciągłości rzeki jako korytarza ekologicznego dla migracji, głównie ryb.

- czy i na ile zabudowa hydrotechniczna z przegrodzonymi rzekami dla różnych celów: przemysłowych, hodowli ryb w stawach, retencji wody w zbiornikach, regulacji przepływu – jest usprawiedliwieniem dla przerwania szlaków migracji?

- czy warto, nawet jeżeli pociąga to za sobą wysokie koszty, pogodzić cele hydrotechniczne z przywracaniem ciągłości migracji ryb przez budowę przepławek? Czy może należałoby likwidować istniejące obiekty hydrotechniczne, zbudowane w przeszłości? A może budować ich więcej, przy świadomości, że dla uzyskania pozwolenia konieczne będzie spełnienie wymagań środowiskowych?

4) Jak powinno wyglądać zarządzanie gospodarowaniem populacjami ryb?

- kto powinien w nim uczestniczyć?

- jaka jest świadomość potrzeby zachowania naturalnych tarlisk, czy sztucznych zarybień?

- kto powinien mieć prawo do czerpania korzyści z zasobów rybnych w regionie - odławiania ryb, czy potrzebne są ograniczenia i w jakim zakresie?

- jaka jest ocena kłusownictwa, a także antykłusowniczych działań przeciwdziałających i sankcji karnych? Co należałoby zrobić, aby doprowadzić do eliminacji kłusownictwa i przyzwolenia społecznego dla praktyk kłusowniczych?

5) Jak wygląda świadomość zanieczyszczenia i degradowania ekosystemu rzeki, wynikających z istnienia osiedli i gospodarki w jej zlewni?

- czy kanalizacja i oczyszczalnie ścieków rozwiązują problem?

- rola zanieczyszczeń rozproszonych i obszarowych, szczególnie pochodzących z użytkowania rolniczego; czy rolnicy starają się stosować znane dobre praktyki, prowadzące do zmniejszenia presji na wody gruntowe i rzeczne, czy istnieje świadomość powiązania – wzajemnego wpływu na zasoby i jakość - wód podziemnych i powierzchniowych?

-czy jest zauważana i jak postrzegana erozja gleb i splukiwanie zawiesiny do rzek, czy i jak należy temu przeciwdziałać?

- jak postrzegane są istniejące możliwości redukcji negatywnych oddziaływań rolnictwa na wody - dobre praktyki, strefy buforowe, programy rolnośrodowiskowe, rolnictwo ekstensywne, rolnictwo ekologiczne?

6) Czy różnorodność gatunkowa jest uważana za istotną i wartą zachowania, a jeżeli została zredukowana, czy powinno się ją przywracać?

- jak postrzegane jest znaczenie roślinności wodnej i bagiennej?

- czy znane i rozróżniane są gatunki (rodzaje) roślin wodnych?

- czy zauważane są różnice w czasie w charakterze roślinności i jej ilości – jak zanik włosienniczników czy inwazja trzciniowisk?

7) Jak oceniane są prace melioracyjne? Czego powinny dotyczyć, czy są właściwie prowadzone, jest ich za mało czy za dużo? Czy ich efekty są korzystne i dla kogo? Czy zauważane są negatywne efekty – zwiększona uciążliwość suszy, pogorszenie jakości wód, redukcja populacji ryb? Kto powinien ponosić ich koszty?

8) Czy współczesna gospodarka w zlewniach i dolinach rzek dobrze służy zdrowiu samej rzeki? Co najbardziej szkodzi, a co jest postrzegane jako pomagające rzece? Czy dawne, zanikające sposoby gospodarowania były lepsze dla rzeki? Na czym polegały? Dlaczego ich zaniechano (zanik wiedzy, ciężka praca, niezadowalające efekty ekonomiczne, nie da się ich stosować przy współczesnych, zmienionych warunkach środowiska i życia)?

9) Czy projekty ekologiczne, przywracające naturalny charakter rzek i ich dolin, są potrzebne? Jakie działania powinny uwzględniać? Kto powinien nimi zarządzać, a kto finansować? Czy społeczności lokalne powinny w nie się włączać i w jakim zakresie? Komu przynoszą korzyści? Czy przynoszą one szkody, jakie i komu? Czy są znane przykłady takich projektów, w ramach programu LIFE, innych programów unijnych, krajowych i regionalnych?

10) Jak jest postrzegana potrzeba informacji i edukacji ekologicznej, dotyczącej rzek, dolin rzecznych i przyrody? Czy jest realizowana we właściwym zakresie i właściwy sposób? Czego w niej brakuje (treści, formy przekazu i aktywności), do kogo powinna być skierowana, jakie sposoby przekazu i argumentacji byłyby bardziej skuteczne? Czy są ludzie, których opinia i autorytet są znaczące dla lokalnych społeczności, i to oni powinni też wyrażać swoje zdanie w kwestiach związanych ze środowiskiem? Czy są znani ludzie, którzy wiedzą, jak gospodarować w przyrodzie (nawet jeżeli jest to wiedza niekonwencjonalna, nie akademicka, praktyczna), a nie są słuchani? Jak ich włączyć do działań informacyjnych?

11) Jak postrzegana jest konieczność i aktualna praktyka ochrony przyrody? Czy jej formy, jak parki

narodowe, krajobrazowe, obszary Natura2000, rezerваты, są potrzebne i właściwie realizują swoje cele? Czy istnieje zgoda na ograniczenia i zakazy, wynikające z obszarów chronionych, czy w opinii społecznej mają one sens, nawet jeżeli dla niektórych mogą być uciążliwe? Czy ochrona obszarowa przynosi korzyści – jakie? Czy można mówić, że budują one markę regionu, a jeżeli nie, co należałoby zmienić? Jak postrzegana jest potrzeba i praktyczne konsekwencje ochrony gatunkowej gatunków zwierząt (w tym ryb, ptaków wodnych, bobra, wydry) i roślin związanych z rzekami?

12) Czy są zauważane, jak postrzegane i oceniane działania instytucji i organizacji związane z ochroną i gospodarką na rzekach i w ich dolinach? RDOŚ, RZGW, WIOŚ, Zarząd Melioracji, samorządy lokalne, lokalne grupy działania, lokalne organizacje turystyczne, organizacje ekologiczne, inne organizacje społeczne, przedsiębiorstwa komercyjne, fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej?

13) Jaka powinna być rola mieszkańców regionu i lokalnych społeczności w ochronie przyrody i środowiska rzek i ich dolin? Czy jest w jakiś sposób realizowana? Jakie istnieją ograniczenia? Jakie braki w zakresie wiedzy, informacji, organizacji, funduszy są zauważane? W jaki sposób można wspomóc aktywność w tym zakresie? W szczególności, jak właściciele gruntów nadrzecznych i oddziałujących na rzekę, gospodarka leśna i gospodarka komunalna może wspomóc zdrowe środowisko rzek i jakiego wsparcia oczekuje?

14) jaki jest efekt i perspektywy na przyszłość działań w zakresie optymalizacji ruchu turystycznego – pogodzenia potrzeb i oczekiwań turystów (głównie kajakarzy, także wędkarzy) i przedsiębiorców – organizatorów turystyki oraz lokalnego zaplecza turystycznego, z wymaganiami ochrony przyrody. Wymagania te, istotne dla odcinków rzek w obszarach chronionych (głównie obszar Drawieńskiego Parku Narodowego), ale także dla skutecznej ochrony rybostanu konieczne dla całych dorzeczy, mogą dotyczyć limitów dziennych liczby turystów na szlaku, ograniczeń czasowych – sezonowych (okresy lęgowe ptaków) lub pory dnia (dostosowane do rytmu aktywności dobowej fauny) oraz zakazu wychodzenia na brzeg poza wyznaczonymi polami biwakowymi (z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu ludzi). Ograniczenia w ilości ryb dla wędkarzy, czy rybaków, mogą dotyczyć limitów dziennych odłowionych ryb – zależnych od gatunku i wymiarów, wyznaczonych stref, miejsc, okresów i metod dozwolonego wędkowania, oraz obowiązku informowania o odłowionych rybach. Jako optymalny model przyjmuje się wprowadzanie i egzekwowanie zakazów w ostateczności,

15) Jak turyści i organizatorzy turystyki oceniają utworzone w ramach projektu obiekty infrastruktury turystycznej – na etapie ich planowania (ocena ich lokalizacji i koncepcji planistycznej), w trakcie budowania i po oddaniu do użytku. Badanie dotyczy opinii nt planowanych nowych obiektów infrastruktury turystycznej zaplanowanej w projekcie.

16) Jaka informacja i w jakiej formie jest potrzebna turystom i może wspomóc pozytywne nastawienie turystów dla potrzeb ochrony przyrody i środowiska rzek? Czy są potrzebne i dostępne w zadowalającym zakresie i formie informacje o: gatunkach roślin i zwierząt, ich znaczeniu w przyrodzie i dla człowieka, funkcjach i dynamice całego ekosystemu, powiązaniach rzeki z krajobrazem i społecznościami, historii rzeki – geologicznej i nowożytnej, tradycyjnej wiedzy o rzekach i ich użytkowaniu, obszarach chronionych? Jakie formy informacji są potrzebne: tablice i foldery informacyjne, mapy turystyczne z treścią przyrodniczą, książki, artykuły w gazetach i czasopismach popularnych i turystycznych/ przyrodniczych, strony internetowe, portale społecznościowe, programy TV i radiowe, filmy reportażowe i edukacyjne, inne...

17) Jakie kwalifikacje powinien mieć organizator turystyki kajakowej? Czy tylko zapewnić skuteczną logistykę wycieczki, czy powinien umieć przekazać informacje o szlaku, jego przyrodzie i historii (jakie?), zorganizować imprezę towarzyszącą, zaproponować program uzupełniający (czego turyści oczekują?)

Jaki model turystyki jej uczestnicy (z wyróżnieniem grup) uważają za odpowiedni dla siebie? Np. duże sploty masowe, w małych grupach towarzyskich i rodzinnych, indywidualne, w tłumie czy w spokoju, jak oceniają istnienie przeszkód na szlaku (głównie zwalonych drzew), odcinki otwarte i zalesione,

łatwe i trudne technicznie (bystrza, ostre zakola), potrzebę i charakter infrastruktury. Czy preferują spływy jedno- czy kilkudniowe, baza noclegowa, wyżywienie, inne atrakcje – jakie. Co decyduje o wyborze trasy spływu, czy spływ jest jedyną formą wypoczynku, czy jest (lub powinien być) połączony z innymi? Jak oceniane są perspektywy, potrzeby i ograniczenia dla promocji innych form – turystyki pieszej, rowerowej, trasy dla grup poruszających się samochodem elektrycznym z przewodnikiem?

Czy są znane i jak oceniane formy aktywnej turystyki poznawczej (jak turystyka przyrodnicza, kulturowa, historyczna, questing, rekonstrukcje... i działania ją wspomagające – rewilding, ekomuzea...)

Ile byliby skłonni zapłacić za preferowane opcje? – ocena wartości funkcji ekosystemowych

Jak mieszkańcy regionu postrzegają ruch turystyczny i jego formy? Szansa czy zagrożenie, czy przyczynia się do rozwoju, kto odnosi korzyści a kto straty, czy szanse dotyczą wszystkich, czy tylko wąskiej grupy, na ile odnoszący korzyści z turystyki są zintegrowani ze społecznością? Poziomy konkurencji i współdziałania. Czy zmiany modelu turystyki mają/ mogłyby mieć istotny wpływ na społeczność lokalną?

Czy turystyka jest postrzegana jako znacząco skuteczna forma edukacji ekologicznej, prowadząca do zrozumienia funkcji rzek i potrzeby ich ochrony oraz dalszego propagowania tego podejścia w społecznościach, z których turyści się wywodzą? Co należałoby zrobić, aby zwiększyć efektywność oddziaływania turystyki w tym zakresie?

Zamawiający oczekuje, iż syntetyczne odpowiedzi na wyżej uszczególnione kwestie będą elementem opracowań Raportu Otwarcia oraz Raportu Końcowego.